

Філонов М. В.,
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
Науковий керівник: Кронівець Т. М.,
Кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедрою
фундаментальних і приватно-правових дисциплін
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття 34 Конституції України зазначає: «Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір».

Водночас, конкретизується: «Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя» [1].

Закон України «Про правовий режим воєнного стану», безумовно, належить до нормативно-правових актів, які мають силу обмежувати певні права людини і громадянина в інтересах національної безпеки – у тому числі й право на інформацію. Крім того, з моменту повномасштабного вторгнення, з огляду на загрозу можливості використання багатьох відкритих даних в інтересах країни-агресора, низкою законодавчих та підзаконних актів було обмежено доступ до публічної інформації деяких органів влади та місцевого самоврядування.

Межі таких обмежень є дискусійними питаннями, які періодично піднімають представники громадянського суспільства, ЗМІ та окремі громадяни.

Тому дана проблема вимагатиме як офіційного тлумачення з боку представників влади (див., напр., коментар Уповноваженого з прав людини Верховної Ради України Дмитра Лубінця [2]), так і особливої уваги представників наукової спільноти [3, с. 527-530; 8]. Очевидно, що спроби простими заборонами відкласти розгляд і вирішення питання до скасування режиму воєнного стану дедалі частіше викликатимуть опір громадянського суспільства, адже подібний підхід суперечить базовим принципам та цінностям демократичної держави, а також є тупиковим в умовах глобального інформаційного суспільства. З іншого боку, неприпустимим є й безвідповідальне поводження з інформацією (поширення відомостей, які шкодитимуть національній безпеці), за що, згідно із Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану» – передбачена кримінальна відповідальність.

Також в умовах воєнного стану державою можуть бути запроваджені такі заходи інформаційної безпеки: впровадження контролю за змістом і поширенням інформації з метою обмеження або недопущення неправдивої інформації або інформації, оприлюднення якої може завдати шкоду життю та здоров'ю людини, національній безпеці держави; обмеження інтернет-провайдерами доступу до інформаційно-пропагандистських ресурсів ворога на території України; регулюванням роботи постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації, а також використання місцевих радіостанцій, телевізійних центрів та друкарень для військових потреб і проведення

роз'яснювальної роботи серед військ і населення; заборони роботи приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі. Даний перелік обмежень не є вичерпним та може бути доповнений окремими законами України [4].

Враховуючи це, забезпечення балансу між обмеженнями права на отримання і поширення інформації та його реалізацією якщо не у повному обсязі, то у певних передбачених законодавством рамках, не втрачає актуальності й сьогодні. При цьому шляхи вирішення проблеми, а також реалізації ефективної державної політики в інформаційній сфері не лежать суто у імперативній площині заборони, натомість вимагатимуть гнучкості реагування з боку держави, враховуючи суспільні запити та виклики сьогодення.

Дослідники цілком доречно звертають увагу на наявність певних протиріч, коли з одного боку, органи публічного адміністрування призупинили надання відповідей на запити та звернення громадян щодо деяких аспектів суспільного життя, а з іншого – потреба громадян в оперативній, якісній та достовірній інформації в умовах воєнного стану стає надзвичайно гострою [3, с. 528-529]. Крім того, можна відзначити й те, що органи влади, які зловживають положенням закону про режим воєнного стану у частині обмеження прав громадян на інформацію, порушують статтю 40 Конституції, яка гарантує право громадян на звернення до суб'єктів владних повноважень та отримання відповіді. При цьому, дане право не може бути обмеженим навіть в умовах воєнного стану.

З огляду на це, представники громадянського суспільства, в цілому погодившись з обмеженнями в інформаційній сфері, з певного моменту почали закликати владу переглянути деякі принципи і підходи до таких обмежень.

Так, вже у березні 2023-го р. 62 підписанти, серед яких впливові журналісти, громадські діячі, ЗМІ та ГО (Рух «Чесно», Центр протидії корупції, «Українська правда», Фондація DEJURE та інші) оприлюднили вимогу відкрити

реєстри та поновити доступ до публічної інформації, зокрема, у частині відкритого декларування доходів політиків та чиновників, звітування партій, повідомлення про роботу народних депутатів та парламентських комітетів, поновлення доступу до Єдиного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб підприємців та інших реєстрів Міністерства юстиції України з урахуванням законних обмежень та обґрунтуванням неможливості оприлюднення, відновлення доступу до тієї частини інформації у судовому реєстрі, яка була прихована всупереч Закону «Про доступ до судових рішень», а також до реєстру арештованих активів, що адмініструється АРМА. Крім того, підписанти вимагали реанімувати практику оприлюднення інформації про аукціони на Prozorro та угод закупівель. Громадські діячі звертали увагу й на те, що всупереч Закону України «Про доступ до публічної інформації» низка органів влади та органів місцевого самоврядування зловживають воєнним станом і не надають інформацію громадянам, ігноруючи їхні запити.

«Закритість держреєстрів та відсутність доступу до суспільно важливих даних призводить до корупції, відсутності підзвітності та відповідальності й, що найголовніше, – до втрати довіри до ключових державних інституцій... Звертаємо увагу, що відкриті дані є ефективною складовою протистояння агресору, важливим чинником, який не послаблює, а, навпаки, посилює та зміцнює роботу наших органів як організаційно-управлінських структур», – аргументували власну позицію автори Звернення [5].

Наявність проблем у сфері права на інформацію визнають й представники влади. Зокрема, впродовж весни – літа 2023-го року у ЗМІ пройшла кампанія з метою відновлення е-декларування, яку підтримали послы G7 [6], і яка зрештою завершилася прийняттям 20 вересня 2023-го року Закону України «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану» (3384-IX), який зафіксував необхідність подання

електронних декларацій чиновниками та посадовими особами, а також публікацію їх у відкритому доступі з урахуванням безпекових заходів [7].

Певні законодавчі зміни, як бачимо, відбуваються під тиском не лише громадськості, а й за сприяння представників дипломатичного корпусу.

Зважаючи на це, можна погодитися з висновками українських дослідників О. Турченка та В. Фурмана, що станом «на сьогодні в період дії воєнного стану питання обмеження права на доступ до публічної інформації і до інформації загалом є не достатньо врегульованим». Адже, по-перше, в законодавстві відсутній перелік публічної інформації, доступ до якої може бути обмежений в період воєнного стану, що, у свою чергу, надає розпоряднику такої інформації право на обмеження доступу до неї на власний розсуд. По-друге, це створює ситуацію, коли при розголошенні такої інформації може бути завдана шкода національній безпеці [8, с. 112].

Таким чином, ця тема потребує як глибшого наукового аналізу, так і належного врегулювання на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 34.
2. Лубінець Д. Право на інформацію – це основа демократії. URL: https://lb.ua/blog/dmytro_lubinets/565264_pravo_informatsiyu-tse_osnova.html
3. Дяченко Н. П. Особливості реалізації права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. «Права людини в період збройних конфліктів»: Зб. матер. Міжн. наук.-прак. конф. присвяч. 25-річчю Нац. Унів. «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 18 лист. 2022 р.) / Нац. ун-т «Одеська юридична академія»: у 2 т. Одеса, 2022. С. 527-530.
4. Уповноважений Верховної Ради з прав людини. Особливості реалізації права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. URL:

<https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/rozyasnennya-shchodo-doderzhannya-prava-na-dostup-do-informatsii-v-umovakh-voennogo-stanu13042022.docx>

5. Громадськість вимагає відкрити реєстри та поновити доступ до публічної інформації. URL: <https://www.chesno.org/post/5533/>

6. Заява послів G7 в Україні. URL: <https://twitter.com/G7AmbReformUA/status/1684273900564144131>

7. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану: Закон України від 20.09.2023 р. 3384-IX. Голос України. 2023. 11 жовтня.

8. Турченко О. Г., Фурман В. В. Обмеження права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 5. С. 107-113.

Хоменко О. П.,

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського*

**РЕАЛІЗАЦІЯ «КОМПЛЕКСНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУ
РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ ЯК ЧАСТИНИ
СЕКТОРУ ОБОРОНИ УКРАЇНИ НА 2023-2027 РОКИ» ЯК ГАРАНТІЯ
ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА**

Із демократизацією держави суттєво змінюються функції правоохоронних органів держави. Якщо в радянській системі вони були переважно репресивно-каральними та стояли на сторожі «соціалістичної законності», то сучасна парадигма функцій правоохоронних органів – захищати права і свободи громадян та інтереси держави. Наприклад В. Волоско вважає, що